

Miljö- och energidepartementet

m.registrator@regeringskansliet.se
petter.hojem@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21)

Den samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet har fått möjlighet att bereda Umeå universitets yttrande över betänkandet "Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige" (SOU 2016:21).

Statsvetenskapliga institutionen har av fakulteten fått i uppdrag att lämna yttrande i ärendet. Syftet med utredningen är enligt regeringen att föreslå ett klimatpolitiskt ramverk och en strategi för en samlad och långsiktig klimatpolitik, vilket delats upp i två betänkanden, där detta yttrande avser den första delen: ett klimatpolitiskt ramverk. Andra delen om styrmedel och åtgärder kommer att presenteras senast 1 juni 2016.

Sammanfattning

Det är oerhört viktigt att det händer något på klimatområdet och vi instämmer i behovet av högt satta och tydliga mål, vikten av att Sverige går före, och välkomnar ett klimatpolitiskt ramverk med etappmål, planering och uppföljning. Förslaget på till ny klimatlag är emellertid svagt underbyggt och vi har svårt att se att en sådan lag skulle få effekt. Fortfarande återstår att precisera konkreta åtgärder och styrmedel för att realisera de höga ambitionerna. Utredningen saknar också en analys av kommunernas roll i detta viktiga arbete och förslag på hur klimatpolitiken ska kunna förankras lokalt. Ett expertorgan för oberoende utredning och granskning av den förda politiken – ett slags second opinion - skulle kunna spela en viktig roll för att påskynda samhällsomställning mot ett klimatsmart samhälle. Dess roll avgörs emellertid av dess mandat. Erfarenheter från Expertgruppen för miljöstudier bör tas tillvara i utformningen av ett sådant organ.

Våra synpunkter

Utredningens analys av hur klimatmål bör sättas och övergripande behov av styrning ter sig rimlig och väl underbyggd i en tid då klimatförändring redan är tydligt påvisad och leder till allvarliga och svåröversägliga samhällsliga konsekvenser både på kort och lång sikt.

Ambitionen att Sverige ska vara en internationell förebild i klimatpolitiken nationellt och internationellt är lovvärd med högt satta och tydliga mål, vilket även har stöd i forskningen om hur samhällsomställning mot netto-noll-utsläpp kan främjas både nationellt och internationellt.

Likaså är behovet av ett klimatpolitiskt ramverk med etappmål, planering och uppföljning viktigt och även väl underbyggt i forskningen. Det gäller också att detta ramverk ska vara transparent och att en prövning av måluppfyllnad sker i riksdagen för största möjliga partipolitiska samsyn.

Svårigheter och möjligheter med det klimatpolitiska ramverket är belysta i utredningen men det saknas konkreta åtgärder och förslag till styrmedel för att realisera de höga ambitionerna. Dessutom

saknas en diskussion om kommunernas roll i genomförande och uppföljning av klimatmålen. Vår forskning rörande miljömål och genomförande av hållbar utveckling har pekat på en betydande underifrån rörelse där många svenska kommuner i praktiken ligger före den nationella klimatpolitiken, vilket är en kraft som bättre bör tas tillvara. Den kommunala självstyrelsen innebär att kommunerna har rådighet över betydande delar av samhällsfunktionerna. Inte minst gäller detta samhällsplanering och bostadsbyggande vilket utgör en stor del i klimatpolitiken. Med andra ord är det viktigt att tillse att kommunerna ges en central roll för att förankra klimatpolitiken på lokal nivå i kommunfullmäktige och lokal förvaltning inom de olika sektorerna. Förslag på hur den lokala nivån ska involveras i det klimatpolitiska ramverket saknas i utredningen.

Vi är inte helt övertygade om att det klimatpolitiska ramverket främjas av antagandet av en ny klimatlagstiftning, som i det svenska politiska systemet riskerar att bli en symbolhandling. Jämförelsen med Storbritannien haltar betänkligt med tanke på skillnaden i maktrelationer mellan central och lokal nivå, där Sverige har ett betydligt mer decentraliserat styrelsesätt. Som Simon Matti skriver kan en klimatlag ses som en anomali i svensk politik och lagstiftning och är också svår att para samman med det kollektiva ansvar som vår regering har till skillnad från länder med ministerstyre. Det är svårt att säga om en klimatlag skulle få någon egentlig effekt hos oss. De svenska miljömålen innebär redan att målstyrning sker i samarbete mellan centrala och lokala myndigheter, med förankring i riksdagen. Målstyrning genom ett klimatpolitiskt ramverk torde mycket väl kunna genomföras genom riksdagsbeslut på sedvanligt sätt snarare än med en ny lag.

Möjligheten att inrätta ett expertorgan för oberoende utredning och granskning av den förda politiken är intressant, och skulle kunna spela en viktig roll för att påskynda samhällsomställning mot ett klimatsmart samhälle. Avgörande för hur ett sådant organ fungerar är emellertid vilket mandat det får, d.v.s. om det enbart är reaktivt granskande eller om det också får mandat att proaktivt undersöka förutsättningar för innovationer och nya klimatsmarta lösningar. Erfarenheter från Expertgruppen för miljöstudier, som upphörde 2012 och vars uppgifter övergick till Expertgruppen för offentlig ekonomi bör tillvaratas när formerna för en sådan grupp utreds vidare. Man bör dock vara medveten om att ett sådant organ aldrig kan ersätta den granskning som i normala fall utförs av oppositionspartier, medier och intresseorganisationer.

Yttrandet har utarbetats av professorerna Katarina Eckerberg och Camilla Sandström, statsvetenskapliga institutionen samt doktorand Magnus Larsson, sociologiska institutionen. Yttrandet har tillstyrkts av professor Jon Moen, Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap.

Beslut i ärendet har fattats av Samhällsvetenskapliga fakultetens prodekan, docent Ulrika Haake.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ulrika Haake

Åsa P Isaksson